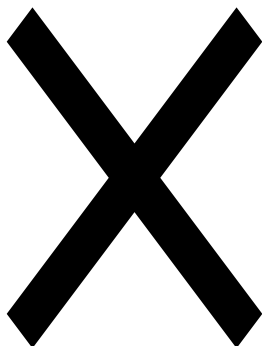

COPILĂRIA LUI CRIȘAN ÎN SATUL STRĂUȚI

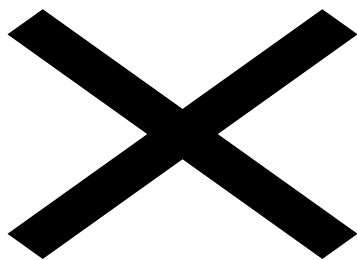
Este meritul incontestabil al domnului profesor doctor Ioachim Lazăr, cercetător științific principal gradul I, originar din satul Crișan. Dânsul a clarificat, până în cele mai mici amănunte, faptele și eroismul martirului Gheorghe Crișan, cel de-al treilea conducător al revoluției țaranilor români de la 1784, alături de Horea și Cloșca, precizând că „acesta s-a născut în anul 1732, fiind fiul lui Petru Golda, de pe pârâul Goldeștilor, comuna Vaca”.

De asemenea, o contribuție importantă în derularea copilăriei lui Gheorghe Crișan și-a adus-o și profesorul Aron Parva din Deva în cartea sa „Crișan, Iancu și Bulzeștii”, în care a conturat momentele mai importante ale copilăriei martirului și în special de locul nașterii lui, care a declanșat multe comentarii în satele comunelor rurale Bulzești, Grohot și Tomnatec.

Cei doi cercetători au scos în evidență faptul că necunoscându-se realitatea, din lipsa mijloacelor de informare, bazându-se pe faptul că a fost crescut de preotul din Străuți, care era originar din satul Giurgești, s-a crezut că martirul Crișan s-a născut în satul Străuți sau Giurgești, din care provenea preotul, devenit între timp bunicul adoptiv al lui Gheorghe Crișan.

Pe măsură ce timpul a trecut și nu a mai intervenit nimic nou, care să clarifice această situație, locuitorii satelor care alcătuiesc comuna Bulzești de Sus au rămas cu convingerea că martirul Crișan este originar din Giurgești și nu din Crișan (Vaca - comuna Ribița), după cum afirmă cei doi istorici, ca urmare a cercetărilor efectuate.

În urma investigațiilor efectuate de profesorul doctor Ioachim Lazăr din Deva s-a constatat că numele adevărat al lui Crișan a fost Gheorghe Golda, fiu de țăran iobag din satul Vaca - sub denumirea de Crișan din anul 1930, situat pe malul drept al râului Crișul Alb, nu departe de orașul Brad, în zona moșilor crișeni, de unde vine și supranumele de Crișan, dat de iobagii răsculați din Țara Moșilor.

Rămas orfan de mamă în primii ani ai copilăriei, pleacă cu tatăl său, Petru Golda, în satul Străuți, comuna Bulzești, unde tata se căsătorește cu fiica preotului Giurgiu Toager din localitate. După câțiva ani petrecuți în Străuți, comuna Bulzești, Petru Golda a decedat, copilul Gheorghe rămâne orfan de ambii părinți și este îngrijit de mama vitregă și educat de preotul Toager, despre care se povestește că l-a iubit foarte mult, l-a învățat ceva carte și l-a considerat ca pe un adevărat nepot.

Cercetătorii au aflat că atunci când bunicul Toager avea timp liber, îl ducea pe nepotul Gheorghe la părinții lui din Giurgești, trecând peste dealul Bulzului, dar și pe valea Bulzeștilor, rămânând uneori la străbunici mai multe zile, considerându-se ulterior de către locuitorii satului că nepotul preotului s-a născut în cătunul lor din nordul Giurgeștilor. Așa se face că Gheorghe Crișan este considerat fiu al familiei Giurgiu și nu Golda, cum a fost în realitate. Acest lucru nu e de mirare, el fiind pe deplin posibil în timpul respectiv, când copiii erau înregistrați în protocoalele noilor născuți la biserică și nu la primărie, evidența statistică era ținută și raportată de preoți pe linia lor ierarhică. Tinând cont de aceste realități din secolele trecute, înscrierea la școala confesională din Abrud cu numele de Giurgiu, cel al familiei bunicului și nu cu cel de Golda, după tatăl său, a stat la îndemâna preotului, fără a putea fi acuzat de falsificare, după reglementările vremii respective.

Ajuns la vârsta la care se putea descurca singur, probabil la 16-17 ani, Gheorghe Giurgiu a fost înscris la o școală din Abrud, nu întâmplător. Localitatea Abrud a fost recunoscută încă din vremea daco-romană ca o zonă auriferă iar mai târziu, aproximativ în anul 1201, a fost donată de regele Ungariei baronului Gyula, împreună cu câteva localități din jur renumite în zăcăminte aurifere. Datorită dezvoltării mineritului, localitatea a devenit tot mai mare și mai puternică, fiind ridicată, în secolul al XVII-lea, la rang de oraș liber. După cum se poate înțelege, Abrudul era în etapa respectivă singurul oraș din Țara Moșilor în care condițiile de viață și de studii erau cu mult mai bune decât în alte localități, unde nu putea oricine să locuiască pentru a urma cursurile unei școli particulare, așa cum i-a oferit preotul din Străuți nepotului său.

Din cercetările întreprinse nu s-au găsit documente oficiale pentru a preciza denumire școlii și durata de școlarizare parcursă de Gheorghe Crișan, dat se presupune că a stat la Abrud cel puțin 2-3 ani, din moment ce tot de aici a fost încorporat militar în armata ungară, unde satisface serviciul militar obligatoriu.

Din studiile efectuate de numeroși cercetători rezultă că Gheorghe Crișan a efectuat serviciul militar în regimentul imperial al contelui Gylai Francisc, probabil un susținător al episcopiei romano-catolice din Alba Iulia, care primise în donație această zonă minieră de la regatul Ungariei în secolele anterioare.

Aceste informații contrazic pe acei autori care au pus sub semnul întrebării capacitatea lui Gheorghe Giurgiu de a scrie și a citi, atâta timp cât primele noțiuni specifice cursului primar le-a primit de la bunicul său, ca și ceilalți copii din sat, care participau la pregătirea școlară confesională organizată de biserică.

După terminarea serviciului militar obligatoriu Gheorghe Giurgiu nu a mai stat mult timp în satul Străuți la bunicul său, întorcându-se în Abrud, unde a cunoscut-o pe Ilina, o fată din satul Carpiniș, cu care se căsătorește, stabilindu-se definitiv în această localitate, situată în apropiere de Abrud. În

COPILĂRIA LUI CRIȘAN ÎN SATUL STRĂUȚI

Cărpiniș s-a stabilit în partea de sus a satului, în cătunul Dăroaia, pe o coastă în pădurea de carpeni, în apropiere de Gura Roșiei, devenind iobag cameral, suportând exploatarea cruntă din partea nobilimii maghiare, ca și ceilalți locuitori ai satului, unde îl cunoaște pe Ion Oargă, zis Cloșca, prieten nedespărțit al lui Horea din Fericit-Albac.

Istoricul Nicolae Densușianu, care a studiat activitatea lui Gheorghe Giurgiu, l-a descris astfel: „un țăran înfocat, rezolut, sever și superb, cu un exterior frumos și impunător”, cu mult mai exigent și mai înverșunat decât Horea și Cloșca.

NICOLAE JURCĂ

Vicepreședinte al Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu”
și vicepreședinte al filialei București a
Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu”

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*